

Vijfjaarlijkse prijs voor de studie van oudere Nederlandse taal, literatuur en cultuur van de KANTL

De Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde heeft haar vijfjaarlijkse prijs voor de studie van oudere Nederlandse taal, literatuur en cultuur 2009 voor de periode 2004-2008 toegekend aan Helmut Tervooren voor zijn boek *Van der Masen tot op den Rijn. Ein Handbuch zur Geschichte der mittelalterlichen volkssprachlichen Literatur im Raum von Rhein und Maas*.

De jury bestond uit: Sera De Vriendt, Karel Porteman (voorzitter), Jef van Loon, Werner Waterschoot en Frank Willaert.

Juryverslag:

De jury voor de *Vijfjaarlijkse prijs van de KANTL 2009 voor de studie van oudere Nederlandse taal, literatuur en cultuur* 2004-2008 vond een voortreffelijke kandidaat in de persoon van de Duitse germanist **Helmut Tervooren**, hoofdauteur van het in 2006 verschenen boek *Van der Masen tot op den Rijn. Ein Handbuch zur Geschichte der mittelalterlichen volkssprachlichen Literatur im Raum von Rhein und Maas*.

Met dit volumineuze werk van bijna 450 bladzijden vaart Helmut Tervooren een ongemakkelijke koers tussen twee gevestigde filologieën in. Ook al weten neerlandici en germanisten dat het gebied tussen Maas en Rijn tijdens de middeleeuwen “ein Land ohne Grenzen” was, in de praktijk functioneren de huidige landsgrenzen toch meestal als disciplinaire grenzen. Dit is ook begrijpelijk. De teksten die tijdens de middeleeuwen in deze regio tot stand kwamen, onttrekken zich vaak genoeg aan het vertrouwde schriftbeeld dat we kennen uit onze klassieke uitgaven met Middelnederlandse of Middelhoogduitse letterkunde. Vaak zijn ze maar moeilijk te temmen met Lexer of Verdam, met Stoett, Van Loey of Hermann Paul. Soms hebben neerlandici en germanisten het terrein al in veilige kavels verdeeld – Veldekes *Servas* voor de enen, zijn *Eneas* voor de anderen. Vaker nog wagen ze zich liefst niet al te ver op dit lastige terrein.

Tervoorens boek is gegroeid uit de overtuiging dat de literatuur die tijdens de middeleeuwen in het land van Maas en Rijn ontstond, als een samenhangende regionale verschijning moet worden opgevat en bestudeerd. Een samenhang die paradoxaal genoeg berust op het feit dat het hier een overgangslandschap betreft, tussen Romania en Germania, maar ook tussen west en oost, tussen de Vlaamse, Brabantse, Hollandse, zeg maar ‘Middelnederlandse’ letterkunde enerzijds en de ‘Middelhoogduitse’ anderzijds. Tervooren beschrijft dan ook niet alleen de literatuur die in de regio van Rijn en Maas ontstond, maar ook de auteurs en werken die er werden gerecipieerd. Dit is een belangrijke innovatie. Niet enkel Hendrik van Veldeke of het Nederrijns Moraalboek, maar ook Jacob van Maerlant en Walther von der Vogelweide maken deel uit van de letterkundige geschiedenis van de streek tussen Maas en Rijn.

Dit vereist een aanpak waarin de hulpmiddelen en verworvenheden van neerlandistiek en germanistiek, en waar mogelijk ook van romanistiek en Latijnse letterkunde, met elkaar worden gecombineerd. Vaak is het zo dat specialisten van een “kleinere” literatuur zich meer genoodzaakt voelen om kennis te nemen van de stand van zaken in het onderzoek van een “grote literatuur” dan omgekeerd. De germanist Tervooren heeft echter de resultaten die in de medioneerlandistiek zijn bereikt, op een

soevereine wijze in zijn boek verwerkt en ze daarmee voor een Duitstalig publiek toegankelijk maakt.

Tervooren is zich goed bewust dat onze kennis van de literatuur in het betrokken gebied nog zeer ongelijk is. Naast de lyriek, waarvan hij zonder enige twijfel een van de grootste specialisten is in het Duitse taalgebied, en waaraan hij in zijn boek een indrukwekkend hoofdstuk heeft gewijd, zijn er ook genres waar het onderzoek tot nog toe minder voortgang heeft gemaakt. Voor sommige onderdelen heeft hij dan ook een beroep gedaan op eminente collega's, zodat zijn boek tegelijk ook als het resultaat van sterk teamwerk mag worden beschouwd. Maar dat neemt niet weg, dat er nog zeer veel te onderzoeken overblijft: 'Vieles in den folgenden Ausführungen,' schrijft Tervooren met een bescheidenheid die hem zowel kenmerkt als siert, 'ist [...] nicht mehr als Hinweis, dem nachgegangen werden müsste.' Daarom heeft hij zijn boek ook een 'Handbuch' genoemd: veeleer dan een bevlogen geschiedverhaal met een centrale, sturende conceptie is zijn een overzichtelijke en zeer leesbare 'Fundgrube', die onderzoekers nog vele jaren werk zal weten te verschaffen.

Om al de hierboven genoemde redenen stelt de jury de Koninklijke Academie voor Nederlandse taal en letterkunde voor dat zij Helmut Tervoorens boek *Van der Masen tot op den Rijn. Ein Handbuch zur Geschichte der mittelalterlichen volkssprachlichen Literatur im Raum von Rhein und Maas* met de vijfjaarlijkse prijs van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde 2009, voor Oudere Taal, Literatuur en Cultuur (periode 2004-2008) zou bekronen. De jury is van mening dat het om een pionierswerk gaat, dat de vergane literaire cohesie en de grote literair-historische betekenis van een nu over drie landen verdeeld gebied voor de eerste keer in kaart brengt. Een 'grensverleggend' boek dus. Voor één keer is dit, in de universitaire peptalk van tegenwoordig zo misbruikte adjectief, nu eens echt op zijn plaats.